

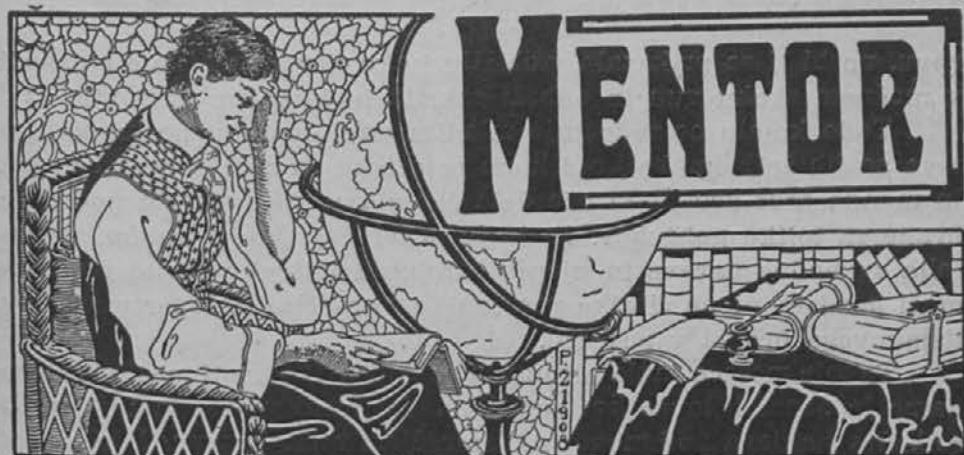
MENTOR

LIST ZA SREDNJE-
ŠOLSKO DIJAŠTVO

St. 2. ::: Letnik IV.

Urejuje
dr. Anton Breznik

Za leto 1911/1912

Letnik IV.

List za srednješolsko dijaštvo.

Štev. 2.

Prof. Fr. Pengov:

V lisičji šoli.

Vsak otrok pozna lisico in vendar jo pozna dodobra le malo-kateri človek. Že mali učenček sliši o njej raznovrstne bajke; predstavlja se mu lisjak kot potepuh namazan z vsemi mazili, kot svetohlinski hinavec, kot krvoločan ropar. In vendar je tudi to ponajveč le bajka! Nahajajo se lisice, ki imajo prebito kratko pamet in kar zadeva njihovo pretkanost, prekosi vsaka divja ali tudi samo podivjana mačka, ki ima le približno normalno razvito možgansko skorjo in posamezna njena okrožja, našo zvitorepko.

S tem seveda nočem reči, da je lisica brez vsake prebrisanosti. Nikakor ne! Ako le o kateri živali, potem moramo reči ravno o lisici, da jo preganja ves svet. In naravna posledica tega? — Velika boječnost in previdnost brez konca in kraja, ki dela na človeka dostikrat naravnost vtisk prave pameti.

Če hočemo umevati življenje slovite ljubljenske ne samo starega Ezopa, ampak tudi junakinje klasičnih epikov (Goethe Reinecke-Fuchs), potem si oglejmo precej prve urice njenega življenja in zlasti vzgojo njenih mladih tednov.

Vsak dan lahko slišiš, zlasti pri gospodarjih, ki živijo bolj v hribih, da stanuje v soseščini zvitorepka, ki smatra pristavo za nekako faraonsko žitnico ne samo zase, ampak tudi za armadico svojih otrok. Teh je morebiti samo troje, lahko pa najdete v lisičini tudi kvadrat tega števila. Prvih 14 dni so mladiči slepi in ležijo kot tope kepice skupaj v globokem podzemeljskem kotlu v varstvu skrbne matere, ki ostaja skoro cel dan pri njih; če pa zapusti rov, stori to le skrajno previdno in za kratek čas, da si dobi le najpotrebnejše hrane. Preden stopi starka na plan, vohlja še skrbno v

rovu, ne bi li se prikazala v obližju kaka nevarnost, nato pa skoči v močnem skoku vun in odbeži zakrita po bližnjem grmovju.

Toda kmalu ne zadostuje mladim mrcinicam samo mleko, loteva se jih želja po bolj redilnem prigrizku in zdaj ima stara reva in menda tudi družinski oče dela čez glavo, da doneseta potrebne hrane za toliko gobčkov. In to je pravi čas, ko te vabim, prijatelja svobodne narave in njenih čarob, da obiščeš z menoj vred domači gozd in njene viteške prebivalke v graščini Malepartu (naslov lisjakovega brloga v povesti).

Takole meseca maja ali junija se odpraviva proti mestu, katero nama je označil lovec kot sumljivo, da hrani v sebi mladi lisičji rod. Res najdeva pod mogočnim smrečjem velik kup prsti, ki so ga bile nametale stare živali v teku malo mesecev. Kjer je bil hrib mora biti tudi dolina in kjer je kup prsti, mora biti tudi jama odkoder je bila prst vzeta; vsaj kaka luknja mora biti v obližju. Toda nobenega sledu o kaki tako naravni posledici. Lisjak vendar ne bo tako bedast, da bi nas z luknjo vrhu zemlje takorekoč napeljal k svojemu stanu. Zato pa izpelje vselej, kadar napravlja nov kvartir od prvotne luknje vrhu zemlje dolg tunel proti bližnji čim neprodirnejši gošči; tukaj v goščavi so njegova skrivna vratca, prvotno luknjo pa skrbno zadela in zaspe. Toliko soli ima vsak lisjak v glavi, ki ni popolnoma zatajil svoje krvi.

Glavni vhod nam treba poiskati. Ker se mladiči, malce odrastli silno radi igrajo in prekopicujejo, grizejo in podijo pred luknjo, čakajoč matere s svežim plenom, zato je zemlja pred rovom precej potlačena in rastlinstvo zamorjeno. To je za nas dober kažipot; res dobimo kmalu med koreninami orjaškega debela pravi vhod in razne dokaze, da stojimo pred palačo mladih lisiček. Okoli luknje je nekaj praznega prostora, okrog in okrog pa ga obdaja gosto grmičje. Na spodnji strani tega grmovja stoji votla lipa, ki je nekoliko nagnjena. Pri vzhodu te lipa je močna votlina, ki jo je izgledal zob časa v podobi črva in mokrote in tudi gori v višini lisičjega lawn-tenisa ima drevo nekaj manjšo duplino.

Kolikokrat smo se igrali dečki na tem kraju Robinzona in roparje! Da smo lažje prišli do gorenjega dupla, smo izklesali v mehko preperelo steno stopnice. Kdo bi si bil tedaj mislil, da nam bo prišla zdaj čez 7 ali 14 let ta naprava tako prav. Raz ta vzvišeni svetilnik lahko opazujemo dan za dnevom življenje in delovanje mladega lisjaškega zaroda. Najprimernejši čas za to je dopoldne, ko se dviga solnce že nekoliko višje na nebesu.

Ni preobilna družina, ki se pokaže presenečenemu očesu ob prvem srečanju; šteje le čvetero mladih živalic. Na prvi pogled bi jih utegnil imeti za nerodne, premajhne jagenjčke, ki tiče v volnenem kožuščeku na majhnih, pa debelih nožicah. Obrazek je nedolžen, detinski. Toda če pogled poostriš, ti menda ne uide neki

čisto posebni izraz na teh prišpičenih, risovidih, ob čelu širokih glavicah. Vse kaže: ta mladina izvira od zvitega lisjaka!

Mladički se igrajo, rujejo in valjajo kakor za stavo, silno povšeči jim je tudi ležati zleknjeno na solncu. Pri najmanjšem šumu, če le pritajeno zahrkneš, ti zbežijo prestrašeni v votlino. Toda danes je vznemirjenje čisto nepotrebno. Noben izmed nas niti ne črhne, saj smo kar prevzeti čudovite panorame sredi gozdne tišine. Pač pa je ravnokar zašumelo pod nogami matere — stare lisičke. Počasi se vije nekaj izmed grmovja, menda bo belouška? — o kaj še! Saj je kosmata in v gobcu nese jarčico — morda jo precej spoznaš kot eno izmed ljubljenk svoje matere. Morda ni prva kokodajska, ki je zašla od vaše hiše semkaj kratkočasit rumenodlake lisičke, morda je že peta, deseta nesrečnica, ki jo je ugrabila zvitorepka. Kratek bevsk! in že se prekopicavajo malčki iz jame, na vrat, na nos, vsi naenkrat in zdaj smo priča prizoru, ki je za nas, mlade naravoslovce nepreplačljiv, a vaša mamica doma bi pri njem samega razburjenja skočila iz kože, tako bi bila huda.

Mladiči planejo po putki, se trgajo in premetavajo zanjo ter renčijo neznanske slasti in veselja, stara pa straži ob strani. Opazuj le njeno obličje, ne najdeš ga zlepa med živalskimi bolj značilnega. Glavni izraz je pač — veselo režanja ob odprtem gobcu, iz katerega se svetlika vrsta slonokoščenih bodal; vendar pa ne izgine s tega obraza niti za trenotek oni znani divji in zviti pogled, kakor tudi ne krvoločnost in nervozni nemir tihotapca, ki ima toliko hudega na vesti in se dobro zaveda, da ne bo našel usmiljenja pri drugih, do katerih tudi sam ni poznal niti iskricice prizanesljivosti. Ob prav skrbnem opazovanju pa ti vendar ne bo ušel neki ton, milejši od poprejšnjega, žar materine ljubezni in ponosa, ki te zopet močno spravi z dosedanjo sovraženko.

Ker je podnožje našega debela skrito v grmovju in znatno nižje od lisičine, zato lahko odhajamo in prihajamo opazovat mlado zalogo, kadar nas je ravno volja.

Zgodaj že se nauče živalice, da obsedijo pri najmanjšem šumu kot izklesani kípici, če pa se sumljivi zvok ponovi, iščejo takoj zavetja. Dorastla žival pa v prvem hipcu, ko začuti nevarnost skoči v varno stran; dolgotrajna vaja jo je namreč naučila presoditi momentano nevarnost in se ji umekniti.

Kmalu jame prinašati lisica domov tudi živ plen, najraje miši in druge manjše živali. Z veliko previdnostjo se varuje, da jih ne rani preveč, a samo zato, da bi mogle mladice uživati dalje časa veselje trpinčenja uboge žrtve do smrti.

Toda ne jezi se, prijatelj! Tudi ta tiranska šola mora biti na svetu. Lisica je pač roparica in prevažno je, da se izučí zgodaj svojega rokodelstva. Kajti odrastli lisici je glavna hrana vendarle meso. Njeno zobovje je tako ustvarjeno, da je izključna ali tudi

le prevesna rastlinska hrana nemogoča. Dozdevno trpinčenje živali v mladosti ima za poznejše življenje ta pomen, da se navadijo mladiči za rana umoriti žrtev kar najhitreje. Saj najdemo to navado tudi pri vseh mačkah in menda tudi pri vseh drugih roparskih živalih.

Nedaleč od naše zvezdarne v lipi je majhna kotlinica zaraščena s precej visoko travo; tu je pravi paradiž za poljske in gozdne miši, ki igrajo najvažnejšo ulogo na table d'haut lisičjega rodu. Tukaj je tudi mesto, kjer moremo opazovati prve strelne vaje mladih gimnazijastk iz Maleparta. Tu dobivajo lisičke prvi pouk v plemeniti Nimrodovi umetnosti zunaj rodnega dvorišča. Prvi tečaj in najložji pred vsemi je pač — lov na miško.

Kakor povsodi, tako tudi na lisičjem liceju igra najvažnejšo ulogo zgled učiteljice-matere. Besede le mičejo, učenke pa storijo to, kar vidijo delati učiteljico. Seveda je prevažen faktor tudi prirojeni nagon; niti enega ni med štirinožnimi učenčki, ki ne bi bil „talentiran“ za šolo, kot se tolikokrat dogaja med dvonogimi. Seveda tudi tukaj lepa beseda nahaja lepo mesto in najmanjše znamenje starke že učinkuje, da mladina ali „tiho čepi“ ali „špiči ušesa z neznansko pozornostjo“ ali „gre za materjo in jo posnema v vsem natančno.“

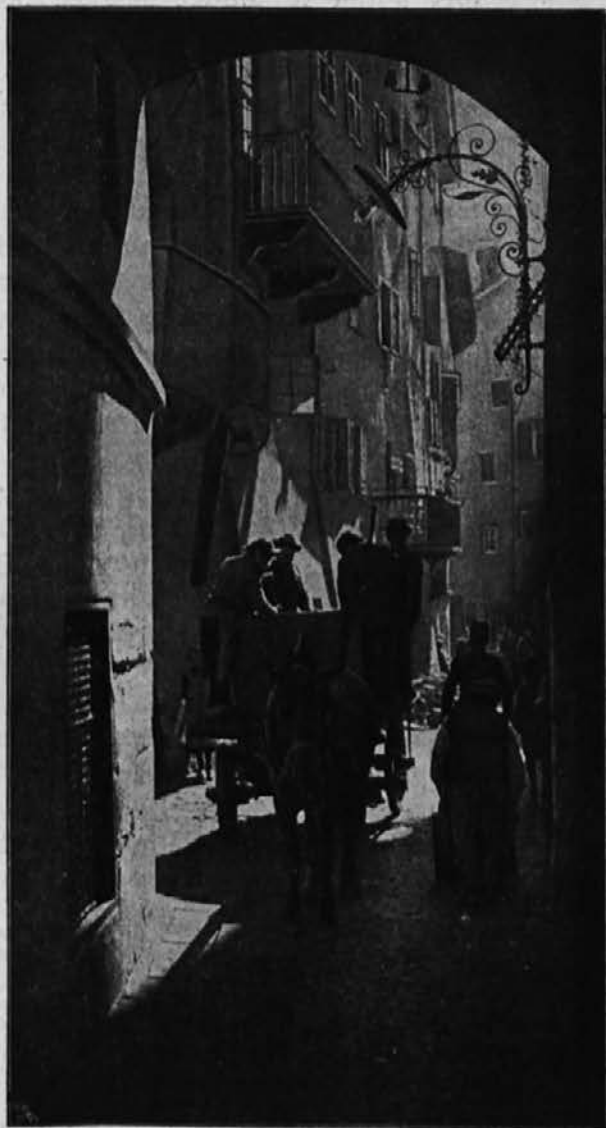
Ker je nocoj tako lep in tih večer, se odpravi cela družina polna dobre nade proti kotlini in stara da znamenje: Pozor! — Tu in tam v travici nekaj zašušti, tenko zacvili — aha! izborna znamenje, da je „divjačina“ na paši. Visoko pokonci se postavi lisica na zadnje noge, metlasti rep ji pomaga vzdržati ravnovesje in steče po prstih v zaželjeno prerijo; oprta na zadnji nogi lahko pregleda svoj lovski okoliš. Nos, ki je v navadnem življenju njen najboljši vodnik, ji danes ne more služiti, kajti vsi sledovi in prečudno zamotane mišje steze so skrite v gostem travju; edino, kar da sklepati na bivališče male divjine je lahko gibanje travnih bilk in prenežni odmev njih udarov. Na oči in uhlje se mora torej zanesti naša lovka. A to se da le ob popolnoma mirnih in brezvetrnih večerih in nočeh.

Vsa umetnost nocojšnjega lova obstaja v tem, da določi lisica točko, kjer se ravno mudi in škrebeče mala glodavka, da jo pograbi v dobro pomerjenem skoku in jo ugleda šele zdaj. Le par trenutkov je čakala lisičja mentorica, se pognala in v snopiču vele gozdne latovke ter praprotja, ki ga je držala v krempljih je cvilila miška svojo labodnico. Kot bi se zabliskalo, tako urno je zginil plen v žrelu naše Vulpide in vse štiri mladice so poskušale posnemati mater. Ko je najstarejša izmed čvetorice ugrabila prvokrat v življenju tako trepetajočo stvarico, se je kar tresla samega razburjenja in zasadila svoje biserne mlečnike s tako infernalno divjostjo v malo Murido, da se je čudila sama sebi.

Ko je šel ta način lova gladko izpod rok, so prišle na vrsto težje lekcije: mlade in stare ptice, prepelice, jerebice med žitom, fazani v hosti, domača kuretina na kmečkem dvoru, zajec v logu, slednjič celo mlada srnica, na katero ni pazila dovolj skrbno njena mati. Čudovito hitro so umevali mladi temeljna načela pedagogike in ko so bili večji se je pospel tudi njihov pouk do višine aritmetičnih enačb in do težavnih analitičnih problemov: iskati je bilo treba neznank — sledov razne divjačine in trebalo je določati ne samo premice, ampak tudi elipse in parabole, ki so jih bile napravile razne živali z užitnim mesom v belem snegn in na prostrani poljani.

„Vsaka žival ima drugačno metodiko za lov, je učila prebrisana starica; kajti vsaka ima kako posebno vrlino — sicer ne bi mogla živeti —, ima pa tudi kako posebno veliko hibo — drugače bi ostale živali ne mogle živeti.“ Glavno pravilo, katero je stara zvitorepka tolikokrat vtepala mladim v glavo pa je slovelo: „Izkorščajte slabosti drugih živali in če so močnejše od vas premagajte jih z zvižajo!“

Tudi stari lisjak je nadrobil v skledico skupne vzgoje marsikako dobro škorjico prave lisičje modrosti. Kako da so se mogli mladi v par mesecih naučiti toliko različnih pravil in zakonov je težko razložiti. Zadostuj nam zato dejstvo samo, ki so ga mladiči tudi kmalu dokazali. Sporočim naj vam samo par najvažnejših

Stare italijanske mestne ulice.

aksiomov iz modroslovne fakultete lisičje univerze; vsak izkušen lovec vam jih rad podpiše:

1. Nos je prej nego pogled, zato zaupaj mu najpred!
2. Le norec teka z vetrom vred.
3. Ne zatisni očesa na mestu, kjer teče tvoja lastna sled!
4. Tekoči potok je mnoge nesreče odtok (ozdravlja rane in onemogoči psom zasledovanje).
5. Ne hodi nikdar ravno pot, kjer najdeš zase krivo pot!
6. Česar ne poznaš, to ti bodi sovražno!
7. Ne lovi miške, kjer so zajci in ne dolgoušcev na kurjem dvoru!

Kmalu se je jelo svitati v malih glavicaх kako pomenljiva da so ta pravila. Tako n. pr.: Ne hodi za ničemer, česar ne moreš vohati! — To je bilo mladeničem lisjakovim jasno ko beli dan; kajti ako sami niso mogli zavohati kake stvari je gotovo pihal veter tako, da je moralo tuje bitje nje zavohati.

Tako so spoznavali paglavci polagoma vse, kar leze ino gre v domačem gozdu; kaj čuda, ako so si jeli domišljati, da že vse vedo.

Neko noč pa jih pelja mati ob kraju gozda in jim pokaže tuj čudno zavit predmet, ki je ležal na tleh (past), na njem pa je bila nastavljena vablivo dišeča mrhovina. Previdno se je bližala starka z mladiči in jih pozvala, da naj povohajo neznano stvar, toda — „Za ves svet ne ugrizniti!“ je rekla, „imamo dovolj divjačine v gozdu.“

Ponosljaji so mali smrčeki in nasršila se jim je dlaka, zatrepotali so po vsem životu in vendar niso vedeli zakaj — čudno jih je zaščegetalo po žilah in srčeca so se jim napolnila s sovraštvom in strahom obenem.

Ko je opazila starka ta učinek, je rekla zamolklo: „To je duh človekov!“

Domen Otilijev:

Teofil.

(Slika.)

Mučna jesenska megla je legla na obrane vinograde in močila orumenelo in še neodpalo listje. Ovijala se je kakor otroci po trgatvi okoli starih vinskih trt in iskala zadnjih jagod za zgodnjo zimo. Prva sinica je zacibicala na orehovi veji, kjer je še ostalo par suhih lupin, in nadležni vrabec je žalostno čivkal na praznem kozolcu. Nekam otožno in žalostno je bilo to jutro. Človek bi sedel za peč in brez namena študiral nejasne obrise sosedove črešnje ali pa bi legel na posteljo pri oknu in se zagledal v vsiljiv mlečni

pajčolan. Oboje bi prineslo hrepenenje v srce: daleč v svet iz te megle, vun v jasne in vedre kraje . . .

Teofil je ležal na senu in sanjal. S polodprtimi očmi je sanjal o jasnem nebu, o lepi deželi, o cvetoči pomladi in o daljnih bratih, ki jih še poznal ni. Kakor je potrkal na vrata, so mu odprli in ga prijazno sprejeli. Pobožni so bili zelo in njih obleka je bila črna in na glavi so imeli kapuco.

„Prišel si, da ostaneš, Teofil?“

„Da ostanem, ako ni megle pri vas in otožnih jesenskih dni.“

„Jasna so jutra in vedri so večeri, Teofil, in pri nas ni jeseni in zime.“

„In pomlad?“

„Vse cvete in zeleni, Teofil, in v vsemogočih vrstah in barvah.“

„Tudi krizanteme?“

Ne, Teofil, kajti te cveto v jeseni, pri nas pa je večna pomlad; te cveto pod križi, pri nas pa je veselje.“

In prijel ga je star in siv menih za roko in ga je peljal po mostovžih k svetišču. Tiho so zaškripala vrata, ko sta vstopila, in prelepo petje je zadonelo nasproti. V koru so peli menihi zornice . . .

„Teta Nani je pela tako pred smrtjo. Rekli so vsi, da je bila svetnica,“ je pomislil Teofil.

„Ali ta, ki tako poje, ne bo umrl?“

„Ne, živel bo večno v nebesih. Ali bi tudi ti tako pel za večno življenje?“

„Bi in še rad.“

In menih ga je prijel za roko in ga peljal v kor . . .

„Teofil!“

Teofil je pomencal oči. Kakor tanek oblak v vročem poldanskem solncu, je izginil menih in poizgubilo se je petje. Ostal je le bel plašč, ki se je mrzlo ovijal okoli telesa. Na kozolcu je še vedno čivkal vrabec in žalostno zrl v meglo, v kateri so se gubili vinogradi in polja. Na sosedovi črešnji pa se je smejala sinica z zadnjim orehovim jedrcem kokošim, ki so pritekale pred hišna vrata.

„Teofil!“

Teofil se je še tesneje stisnil v seno. Spet bo prišel menih in spet bo zadonelo petje; stopil bo v kor in pel bo ž njimi . . .

„O, Teofil!“

„Daaa.“

„Doli pridi!“

Najrajši bi ležal v senu in sanjal. Lepo in sladko je sanjati s polodprtimi očmi, ko je zunaj dolgočasni dan brez solnca, ko pa je v srcu veliko hrepenenje po jasnih dnevih. Bogve kdaj se je bilo vsejalo tisto seme v srce, ki je bilo pognalo take korenine, da da so segale že čez domačijo v svet . . . Teofil je vstal in prišel po stopnjicah na dvorišče.

„Patru Ildefonzu pokažeš pot v Zalaz.“

„Menihu?“

„Da tistemu, ki je včeraj ajdo pobiral in je bil čez noč v župnišču.“

„In ravno jaz?“

Teofil je zrl z začudenimi očmi na mater. Kakor, da se vrača menih iz dalje, se mu je zdelo. Megla je gosta in ga ni še videti, a pride gotovo. Ž njim se vrne petje in ž njim bo stopil v kor . . .

„Ravno ti! Gospod so sporočili, da pridi v župnišče. Od tam bosta šla s patrom Ildefonzom mimo Grobeljc. Pojej še tisti kos kruha v krušnici in se odpravi!“

Žive duše ni bilo na blatni cesti, ko je šel Teofil skozi vas. Raz drevesa in mejo ob cesti so padale mrzle kaplje, na tem in onem dvorišču je kokodakala kokoš: vse pa je ovijala megla. Neko praznoto in puščobo čuti človek v srcu, ko gre skozi to plast, ako ni v njem vsaj žarek solnčnega upanja v onstransko vedro nebo; kajti kakor veriga na jetnikovi roki se ga oklene in gre ž njim po cestah in stezah.

Tudi Teofil je čutil tisto puščobo v srcu, a samo v trenutkih, kajti polnilo ga je hrepenenje po nečem, ki ni tako daleč, a prav blizu tudi ne . . .

Ko je šel mimo pokopališča, je snel kapo in se ozrl na grobove. Bele in dolgoliste krizanteme so razvijale svoje cvetove na njih in se priklanjale mimoidočim v pozdrav. Prav tam pri vratih ob lesenem križu je cvetela najlepša in se lahko zazibala, ko je pala kaplja raz njo na očetovo srce.

Oče!

In Teofil se je spomnil svojega ljubega očeta. Kako veselo je jezdil konja na njegovih kolenih in kako pridno se je učil iz knjige pri njem. Nič mu niso bile mar igrače in nič sosedovi otroci; v tem kotu je čepel s knjigo v roki, v oni tišini pa je sanjal sanje bodočnosti. Oče je bil vesel Teofila. „Veliko stane, a ne bo brez truda; knjiga ga veseli in Teofil bo gospod. Ne gospod z brado in naočniki, ki tlači kmeta, ampak gospod prijaznega obraza.“

„Naš edinec je,“ je dejala mati.

„Veliko ne bi podedoval; ali dobi ta betlehemski hlevček ali ne. Toda gospod!“

In mati je videla Teofila v mašnem plašču pred oltarjem. Vsa vas ga je vesela, da je postal to, kar je; zato so mu postavili mlaje in slavolok in mu veselo pritrkujejo v zvoniku . . . „Kako lep gospod! Kako lep glas ima!“

„Pa ga daj, ako misliš, da ima glavo za to!“

„Saj vidiš, da jo ima.“

Gospod župnik pa je poskrbel, da je zahajal Teofil v mestno šolo. Tri leta je hodil Teofil po dolgi poti; velikokrat je bil pre-

močen do kože, velikokrat je trpel mraz in velikokrat neznošno vročino, a ni omagal. Z veseljem do učenja in z ideali v srcu je zrl v bodočnost. Njegov cilj je bil dušno pastirstvo . . .

Pa se je zgodilo, kar se zgodi danes v tej družini in jutri v oni, in ni izvzeta ne bogata in ne uboga, kajti smrtna kosa je ostra in ima velik obseg. Teofilu je pobrala ljubljenega in ljubečega očeta.

Žalostne so bile počitnice. Teofil bi moral v prvo gimnazijo, ni pa vedel, ali bo še zahajal v šolo ali bo ostal sedaj doma. Mati bi rada videla, da bi bil Teofil gospod, in rada bi videla sina na kmetiji. Ni bil ravno betlehanski hlevček, kjer so stanovali, le oče ga je nazival tako. Posvetovala se je z gospodom župnikom.

„Fant je talentiran. Pustite ga v šoli!“

„Kdo bo pa doma?“

„Tinačevo [Marjeto, ki vam je v najbližjem sorodstvu in je tako uboga, vzemite v hišo! Dobro dekle je. Teofil bo imel svoj delež ali pa vso kmetijo; pozneje pa bo že sam skrbel za vas.“

Mati je premišljevala. Počitnice so bile že pri koncu in še se ni odločila. S Tinačevimi so bili sprti še pred očetovo smrtjo, tujim ljudem poveriti posesti pa se ji ni zdelo. Prišel je dan vpisovanja in Teofil je jokal; mati ga ni pustila.

„Mlad si še in imaš čas. Bomo že vkrenili, da bo prav.“

Tako je Teofil ostal doma. S telesom je bil sicer doma, a misli so romale v mesto, romale v gimnazijo in romale še dalje do cilja. Prišla je trgatev. Teofil je je bil vesel vse svoje življenje, letos je bil otožen in čimbolj so se mu smejale vinske jagode, tembolj je mislil na svoje sošolce. Tudi oni se bodo smejali, ko bodo stali tik pred ciljem in gledali nanj, ki ni šel po začrtani poti.

Dnevi so minevali. Megla se je izlila v dolino in jo polnila vsa jutra in vse večere z nočmi. Teofil pa je hrepenel v svet iz te megle, za jasnim nebom, za ciljem . . .

Potrkal je na župniških vratih in vstopil.

„Klicali so me.“

„Še nekoliko počakaj!“

Pa so se odprla vrata in prikazal se je pater Ildefonz, za njim pa gospod župnik.

Gozdna idila.

„Torej ta je tisti, o katerem sva govorila?“

„Ta je. No, Teofil, ali se ti še toži po mestu in šoli?“

Teofil je povesil oči. Kakšno vprašanje? Človek živi samo v sanjah o cilju, h kateremu pa ga ne morejo privedi; v srcu pa je takšno hrepenenje po njem. Milo se je storilo Teofilu, da so se mu zalile oči, ko je pomislil, da mora biti doma.

„No le nikaar ne joči, Teofil, Bog bo pomagal, da se izpolnijo tvoje želje.“

Pater Ildefonz se je poslovil, Teofil pa ga je spremljal skozi vas. Na križpoti je Teofil postal.

„V Zalaz, prečastiti!“

„Že prav, Teofil, a jaz sem bil nekaj pri vas pozabil.“

„Ni daleč, skočim tja in vam prinesem, prečastiti pater!“

„Takah reči ne moreš ti nositi, Teofil!“

In pater Ildefonz je spet potrkal na vrata Teofilove matere, a to pot ni prosil ajde, niti pšenice, ampak kakor domač med domačimi je sedel na stol pri peči in se vpletel v pogovor z materjo. Teofil pa je stal pri vratih čumnate in si mislil: Kaj je neki pozabil menih Ildefonz? A pater je govoril tako tiho, da ga ni Teofil razumel. Nato je mati namignila in Teofil se je odstranil na seno. In spet so prišle sanje. Bolj čiste in bolj razločne postave so vstajale v njih in sedaj je poznal meniha, ki ga je vodil v kor. Bil je to sam pater Ildefonz.

Dolgo je ležal Teofil na senu in premišljeval, kaj mora neki govoriti pater Ildefonz z njegovo materjo. Megla v dolini se je redčila in vedno več dreves se je prikazovalo iz nje. Mrtvo jesensko solnce je vendarle imelo toliko moči, da je topilo to mlečno plast. In Teofilu se je že zdelo, da vidi jasno nebo, lepo deželo in cvetočo pomlad, o kateri je sanjal zjutraj. Tudi njegovi daljni bratje, ki jih ni poznal, postajajo vedno bolj znani in njih petje se čuje vedno bližje in bližje in pater Ildefonz ga že pelje v kor ...

„Teofil!“

Teofil je vstal in prišel v hišo.

„Tako, Teofil, mati je sklenila, da boš spet hodil v šolo.“

Teofil je zrl z začudenimi očmi.

„Res je. Sedaj pojdeš s prečastitim patrom Ildefonzom, v Zalaz. Prihodnji mesec pa v samostansko šolo.“

Teofil ni rekel besedice, le iznenadeno je zrl na patra in na mater ...

* * *

In sedaj cvete Teofilu najlepša pomlad in ga obdaja najlepše nebo; z benediktinci poje v koru za večno življenje in moli za mater in Tinačevo Marjeto, ki živita v najlepši ljubezni ...

M. Štular:

Svetovne uganke.

(Dalje.)

Na vprašanje, kako nastane čut, smo deloma že odgovorili pri vprašanju, kako je nastalo življenje. Saj spada čutenje med pojave življenja. Preiti nam je na vprašanje: „Kako je nastalo umsko spoznavanje in govor?“

Materialisti so svoj čas trdili in trde še dandanes: s čuti sprejemamo vtise, vtisi se sporoče po živcih možganom in možgani mislijo o sporočenih vtisih.

Res je, da sprejemamo vtise po čutih: vidu, sluhu, vohu, okusu in tipu. Res je tudi, da se širijo ti vtisi po živcih do možganov in povzročajo v njih neko gibanje.

Toda to ni res, da bi možgani sami mislili in sklepali. Dasi so možgani potrebni za mišljenje, vendar ni mišljenje odvisno samo od možganov. — Zakaj ne?

Ko bi bilo mišljenje ali razumnost odvisno od absolutne velikosti možganov, potem bi bila slon in kit razumnejša od človeka, ker imata absolutno več možganov kakor človek.

Vsak pa ve, da je človek razumnejši od obeh. Torej ni velikost možganov merilo razumnosti in mišljenja.

Ko bi bila razumnost odvisna od relativne velikosti možgan, potem bi človeka nadkriljevali mali ptiči, zlasti čížek in sinica, ki imata v razmerju s svojo drobno glavico več možgan kakor človek. Kaj ne, pa tudi to ni res.

In ko bi se gledalo na zvitost možgan, bi bil slučajno vol in dolgouhi osel, pametnejši od človeka.

Ta dva ‚modrijana‘ imata namreč zvitejše možgane kakor človek.

In vendar bi se vsak lepo ali pa grdo zahvalil za kompliment, da je „neumen oziroma pameten kot osel.“

In ko bi se šlo za fosfor v možganih, bi bil poklon, ko bi se kateri gospodični reklo „goska“. Goska ima namreč razmerno več fosforja v svoji glavi kakor človek.

Ko bi bilo mišljenje odvisno samo od čutov, živcev in možgan, bi morali zaznavati vse, kar se godi pred našimi čuti. In vendar temu ni tako, ali vsaj ne vedno.

Govorimo konkretno! Dijak n. pr. sedi v šoli. Ima zdrave oči in ušesa. Tudi oboje odprto. Lahko bi slišal profesorja, ki razlaga in videl na tabli matematični dokaz, ki ga izpeljava, pa kako pogosto

„ne vidi nič, ne sliši nič,
kot bil bi mrtva stvar.“

Pa vendar njegovi čuti in živci očesni in ušesni vrše svojo dolžnost, sprejemajo vtise in jih sporočajo dalje. Zakaj ni torej nobenega uspeha? Po domače pravimo: ker ne pazi, je razmišljen. To je: njegov duh noče sprejemati poslanih sporočil.

Tu je podoben proces, kakor pri telegrafu. Po žicah teko nanzanila in se vbadajo v papirni trak v uradu, a če se peča poštar z drugimi rečmi in nima pozornosti na telegram, ne ve nič kaj je vsebina teh sporočil. — Biti mora torej v človeku nek subjekt, ki sprejema po čutih, živcih in možganih dana sporočila in jih razmišlja ter na podlagi njih dalje sklepa, ali pa se ne zmeni zanje.

Ko bi bilo naše mišljenje navezано samo na čute in možgane, si ne bi mogli predstavljati ničesar, česar ne bi prej s čuti zaznali. — Vidimo pa, da zopet ni tako. Skladatelji uglašajo napeve, ki jih niso nikdar od nikogar slišali, stavbeniki in kiparji stavijo nove, originalne umotvore, ki podobnih še nikjer in nikoli prej niso videli.

Človek pa si ne izmisli lahko samo novih materijelnih stvari, ampak on lahko misli tudi na popolnoma abstraktne, popolnoma duhovne predmete in pojme. Tako sta modroslovje in matematika čisto duševna proizvoda človekova. Tako razmišljamo o hvaležnosti in nehvaležnosti, pravici in krivici, krivdi in dolžnosti, itd. sami predmeti, ki jih še nikdar nismo s čuti zaznali.

Kdo jih je torej zaznal, ustvaril? Ni učinka brez vzroka. Mora torej biti v človeku bitje, ki ni povsem odvisno samo od čutov, živcev in možgan, ampak tudi samo samostojno deluje in si ustvarja nove popolnoma nematerijelne pojme in predmete. Učinek pa je istovrsten s svojim vzrokom. Ker so učinki, predmeti mišljenja lahko popolnoma nematerijelni, zato mora biti tudi bitje, ki jih misli popolnoma nematerijelno, biti mora duh.

Ko bi samo možgani sprejemali čutne vtise, bi isti vtisi morali imeti vedno isti učinek. Izkušnja pa uči, da to zopet ni res.

Prineso n. pr. materi njenega otroka umorjenega. Neredko se zgodi, da se pri tem pogledu onesvesti ali celo umre.

Videla je že prej veliko mrtvih otrok, a to se ji ni nobenkrat pripetilo, kakor pri pogledu na lastnega otroka. In vendar je bil čutni vtis isti pri njenem otroku kakor pri tujih. Je-li torej vzrok njene žalostne smrti samo čutni vtisk mrliča? Jasno je, da ne. Vzrok je drugo bitje v njej, ki loči med svojim in tujim in ji govori o vsej grozoti dogodka.

Navedli bi lahko še več dokazov, ki pričajo, da ni mišljenje samo produkt čutov, živcev in možgan, ampak delovanje duše.

Res je: možgani so orodje duše. Brez možgan ni mišljenja, kakor ni pisanja brez peresa, igranja brez inštrumenta. A kakor ne more pero samo pisati in inštrument sam igrati, ravnotako ne morejo možgani sami spoznavati in misliti.

Kakor ne more materija sama od sebe oživeti, ravnotako ne more začeti sama od sebe misliti. Kajti mišljenje in spoznavanje je več kakor življenje.

(Konec.)

Prof. Fr. Pengov:

Paberki iz kemije.

Les v kemični obrti.

Skozi tisočletja je bil les edina snov, ki jo je rabil človek za podžiganje ognja in (poleg kamenja ter opeke) za napravo stanovanja in orodja. Razvoj kulture pa nas je seznanil z mnogimi telesi, ki prekašajo v marsičem les in jim zato tudi dajemo prednost.

Tako je na Angleškem raba premoga za kurjavo v navadi že mnogo stoletij; parni stroji s svojo veliko lakoto po intenzivni toploti so izpodrinili les kot gorivo v prid premogu. Že dolgo se zavedamo tudi na evropski celini, da naši gozdovi ne rodijo na leto dovolj lesa, ki bi ga bilo treba za kurjavo naših tovaren, plavžev, železnic, parnikov etc; tudi mogočni gozdovi ruski, skandinavski, ogrski bi bili v par letih izčrpani in goli pri taki izrabi.

Celo v Ameriki, ki je vendar še tako mlada v kulturi, uči izkušnja, da so izginili s čudovito naglico orjaški pragozdi, odkar je razprostrl parni stroj na široko svoja jeklena ramena preko Zjedinjenih držav. Zato pa izrablja Yankee v vedno večjem obsegu ondotne antracitove in premogove sklade. Gozdov, ki so pred poldrugstoletjem pokrivali še večino ameriškega kontinenta, ni jih več ali so kvečjemu le še neznatni sledovi nekdanje mogočnosti. —

Tudi kot stavbeni material je izgubil les veliko svoje vrednosti; to pa vsled napredka v železni industriji. Časih so porabili neznanske mase lesa za ostrejša, mostove, ladje, raznovrstne stroje, danes stopata na to mesto vedno bolj in bolj železo, beton ali pa oba skupaj kot železobetonska konstrukcija, ki prekaša les po svoji trdnosti kakor tudi po trpežnosti.

V deželah z gosto naseljenim ljudstvom in močno razvito obrtjo so gozdovi večjidel tako reducirani, da se rabi les le še v take namene, za katere sploh ni nadomestila n. pr. za deske in razno mizarsko in tesarsko in rezbarsko blago. Da, v Evropi je mnogo držav, ki niti tega prepotrebne lesa ne dobijo več iz lastnih gozdov (Italija, Španija etc), ampak ga jim morajo dovažati za drag denar srečnejši sosedje (Ogrsko, Rusija). Pomankanje lesa velja v obče za zapadno Evropo. —

Drugače pa je v vzhodni in severni Evropi. Tam je mnogo lesa, a ne daje mnogo, včasih celo nobene koristi. Vzrok temu tiči v kulturnih in prebivalških razmerah teh krajev. —

Koliko krajev na Hrvaškem, Erdeljskem, v Galiciji, na Ogrskem, Ruskem je še zarastlih z gostimi šumami, marsikje s pravim pravcatim pragozdom. Tem deželam manjka še izpopolnjenega železniškega in cestnega omrežja, malo je večjih obrtnih podjetij, ki bi rabila večjih množin kuriva; zato je na eni strani prevoz lesa težaven in dragocen, na drugi pa ima tudi les malo veljave, ker

se ga le malo porabi in nihče ne povprašuje po njem. V narodnem gospodarstvu pa velja splošno načelo: Blago je toliko dražje, čim-večje je povpraševanje po njem in čim-manjša je ponudba. Te ne-godne razmere so tudi krive, da mnogi gozdovi ne prinašajo svojim gospodarjem nobenih dohodkov (rente), ker je cena na ondotnih lesnih tržiščih tako nizka, da se sploh ne splača prevažati lesa na količkaj večje daljave. Na ta način gredo vsako leto ogromne vsote v izgubo in važno je za posestnike takih gozdov, da si poiščejo pripomočkov, ki bi jim omogočili primerno izkoriščanje gozdne posesti. — Marsikje so pred leti skušali izkoriščati les na ta

Reševanje zemljepisnih ugank
na domačem globusu.

način, da so ga kar kratko-malo vžigali in pridelovali iz pepela KCO_3 ali pepeliko. 100 kg lesa da povprečno po 1 kg pepela in ta le $\frac{3}{4}$ kg KCO_3 . Seveda so ravnali Rusi in Sev. Amerikanci tako še v času, ko je bila pepelika edini vrelec za one obrti, ki potrebujejo alkalij, namreč za mi-larje in steklarje (glažute).

Toda KCO_3 se da v obrti prav lahko nadomestiti z $NaCO_3$ ali sodo, ki jo izdelu-jejo po tovarnah umetno v velikem slogu in za tako nizko ceno, da je KCO_3 -u kar odklenkalo, tako mu je šla cena navzdol. Je pa tudi ta način porabe lesa izmed naj-bolj surovih, kar si jih moreš misliti; vsaj gre vsa organ-ska snov naravnost v zrak in ljudstvo, ki ima troho iz-obrazbe ne sme žrtvovati za

tako pičel dohodek, kot je oni iz pepelike (potošlja) tako velikih vrednost. Les se mora izrabiti več, kolikor ga je z vsemi snovmi vred, ki se nahajajo v njem. —

„To je mogoče le, ako se proda kot les za razne izdelke, za stavbe ali za kurivo“, mi poreče ta ali oni, „drugače ne gre!“

In vendar so našli pot, in ne samo enega, iz zagate. Eden izmed najbolj uhojenih, pa zato ne najsrečnejših je — kuhanje oglja iz lesa. Oglje se mnogo lažje speča, ker ima mnogo manjšo spec-težo, zato pa toliko večjo gorivno vrednost, ker je skoro čist ogljenec.

V nekaterih deželah. n. pr. na Štajerskem žgo oglje v svrhu pridobivanja železa v prav gigantskih merilih, toda če se postavimo na narodnogospodarsko stališče, moramo obsoditi tako ravnanje kot zelo neracijonelno, negospodarsko. Ne samo da se izdeljuje železa leto za letom več in da ne bo moglo pridobivanje oglja iz lesa dolgo iti vstric z naraščajočo produkcijo železa, ampak moramo tudi pomisliti, da ujame „ogljjar, ta zavber fant“, kakor pravi o njem narodna pesem, od 80% drevesnih sestavin le še 20—25% v oglju; zato je kuhanje oglja po starem načinu le pri-pomoček v skrajni sili. In der Not frist...

Ako si obiskal, dragi moj, kedaj preprostega oglarja v gozdu so te gotovo opozorila čutila na obilico plinov in parov, ki uhajajo iz ogljenic, pa tudi nosna sluznica se je v gorenjem delu nekaj spotikala nad čisto tujimi aromi, ki niso sicer navadni v slovenskem gozdu. Ogljar v Gorjancih, kamniških planinah, v selških in drugih hribih se presneto malo zmeni za te vonjave, čas je otopil njegovim vonjalnim občutnicam vsako smisel zanje. Toda midva, prijatelj, hočeva obrniti vso pozornost ravno na te proizvode, kajti v njih se nahajajo snovi, ki se dajo krasno izkoristiti v prid človeštvu. Za danes povejva preprostemu oglarju le nekaj bolj splošnih reči o kemični izrabi lesa, posameznosti pridejo na vrsto drugikrat. To bo mož gledal in se čutil!

Reciva torej na kratko: V premnogih slučajih se da izkoristiti les na najbolj umen in gospodarski način tako, da se ga prekuha v oglje, toda obenem ujame tudi vse tvarine, ki se razvijajo pri tem procesu. Nekateri izmed teh produktov se dajo porabiti takoj surovi, v stanju kot jih dobimo pri kuhanju oglja, n. pr. lesni katran; druge pa je treba predelavati in presnavljati še naprej, da dajo potem toliko dragocenejše snovi, tako n. pr. preobražamo lesni cvet v čisto očetno kislino, v aceton, v metilov alkohol i. t. d. Znano je, da ima blago toliko večjo vrednost, kolikor več smo potrošili zanj truda in dela; tudi vrednost lesa se na tu omenjen način znatno dvigne zlasti pri onih vrstah lesa, ki ne prihajajo v poštev pri izdelovanju celuloze in papirja.

Pri kemičnem izkoriščanju lesa je važno posebno to, da se lahko porabi les v kakršnikoli obliki, torej ne samo lepa debela, ampak tudi vsakovrstni odpadki, vejevje, oblanje, žaganje in podobno. Da se iz takih odpadkov kot končni rezultat ne dobi oglje v kosih, ampak samo ogljeni zdrob, nima na rentabilnost tega procesa skoro nobenega vpliva.

Vsak mlad botanik ve, da je glavna kemična sestavina lesa celuloza, ki nam jo predstavlja v zelo čisti obliki bombaž; tudi bel papir obstaja iz precej čiste celuloze. Še ni tako dolgo temu, ko so izdelovali papir izključno iz starih platnenih cunj. Odkar

pa se je raba papirja neznansko pomnožila ne zadostuje več cunja kot surovina, treba se je bilo ozreti po nadomestilih.

Prva je bila celuloza raznih trav, ki se je zdela sposobna, da stopi na mesto lanu; primerjalni poizkusi pa so dokazali, da je les dosti boljši material za papir od slame. Stalo je veliko truda, premišljevanja in denarja, preden so prišli kemiki do pravega postopanja, po katerem se da spremeniti les v snov pripravno za izdelovanje papirja. Danes se izdeluje lesna celuloza v ogromnih masah in uporabi lesa po kemičnem potu — za papir — je odprta nova široka cesta. —

Ker je celuloza ogljenčev hidrat ter zelo podobna škrobu (fizikalčno seveda ne), iz katerega se v veliki meri izdeluje škrobni sladkor, je bila čisto naravna misel, da se mora dati tudi celuloza izpremeniti v cukrer. Res je ta ideja dobila meso in kosti, ter se realizirala. Pa ni bilo še dovolj kemikom. Če se da iz krompirja napraviti alkohol zakaj se ne bi dal tudi iz lesnega cukra? Tudi to se je posrečilo, toda metode za to danes še niso dovolj popolne, da bi jih bilo mogoče s sigurnim uspehom uporabiti v veleobrtni. Ni pa dvoma, da bo kemija premagala tudi te zadnje težave in da bo služil v doglednem času les kot splošna snov za izdelovanje špirta. Ne pišem tega z vsklikom prevelikega veselja, ker bo gotovo zloraba lesa v tem slučaju velika in mnogim v pogubo a na drugi strani zopet brez prevelike bridkosti, kajti poraba špirta bi bila lahko pri pametni izrabi kot gonilna sila za stroje (ker zelo po ceni) v največji blagor človeštvu.

Iz lesa se izdeluje tudi vsa oksalna kislina, ki se potrebuje na svetu. Iz teh kratkih potez razvidiš, lahko, mladi slovenski rojak, da je pomen lesa za industrijo naravnost velikanski in da ga ni v kraljestvu Flore proizvoda, ki bi se mogel meriti z lesom.

(Konec prih.)

Rastislav:

Radivoj Mlakar.

„Poet, le malokomu znan,
beži po svetu razmetan.“

S. Gregorčič.

Pogosto se v neznatni osebi skriva velika osebnost. „Kaj bo ta?“, pravi zaničljivo, kdor vidi osebo — „Izreden talent!“ pravi z občudovanjem, kdor bere proizvode.

Ravnotako je bilo tudi z Radivojem, ki so ga v krstnih bukvah imeli zapisanega za Mlakarja. Res, da bi bil že v peti šoli imel — če bi se ne bil bril — take brke, kakor so jih njega dni imeli huzarji na vratih Nepotrebnikovega hleva na Polici, a drugače je bila njegova postava kaj neznatna. Bil je majhen, hodil je nalahko in

prihuljeno, gledal navadno v tla, sicer pa je bil v vsem podoben drugim smrtnikom.

In njegov duh?

Imel sem svoje dni priliko biti njegov ožji prijatelj. Mnogo sva občevala o najrazličnejših stvareh, le o literaturi nikdar. Lahko si torej, prijazni bravec, naslikaš moje začudenje, ko mi nekega dne prinese bel list in na njem spisano lastno pesmico. Radivoj Mlakar — pesnik! Prej bi bil verjel, da bo sraka zapela s slavčevim glasom, kakor to! Pesem se je začejala nekako takole:

„Prijatelju Vladimirju K!
O Vladimir!
Naj biva tvoj nesmrtni duh
Le tam, kjer ni vsakdanjih muh!
O Vladimir!“ itd. itd.

Ko sem to pesem bral, sem napravil najbolj prozaičen obraz, odkar sem na svetu. Zakaj, prepuščam sodbi prijaznih bravcev.

„Pesem je menda razumljiva?“

„Da bolj ne biti more!“

Toda Radivoj ni bil samo pesnik, ampak tudi pisatelj. To sem kmalu spoznal. Zdaj pa zdaj mi je prinesel kako črtico; n. pr. „Ko so zazeleneli gabri...“, „Ko je vzcvetel regrat...“, „Zazdehal je...“, „Brez naslova...“, „Tresem se...“ in še mnogo drugih. Da je bil velik prijatelj treh pikic, ni treba omenjati.

Mislil sem v svoji preprostosti, da so črtice začetek obenem pa tudi konec Radivojevih fantazij, a varal sem se.

Nekoč sva šla skupaj na izprehod.

„Ti,“ se je naenkrat oglasil Radivoj, „ti jaz snujem zadnji čas velik roman.“

„Roman?“ sem se začudil. „Ali pa tudi veš, kaj je to roman?“ Radivoj je postal rdeč v lice.

„Roman je... hm... je... hm... no, tebi ni treba tega razlagati, saj sam dobro veš.“

„Vse bi še šlo,“ je nadaljeval čez nekaj časa, „le tri stvari mi delajo težave: naslova ne vem, začeti ne znam, pa konec ne vem, ali bi napravil komičen ali tragičen.“

Ugriznil sem se v ustnico, da se nisem zasmeljal.

„To so seveda velike težave,“ sem odvrnil.

In pri tem je ostalo.

Nekaj dni pozneje sem prišel k njemu. Sedel je za mizo in pisal; pred njim pa je ležala razglednica, na kateri so bile naslikane razvaline starega gradu, obrastle z bršljanom; v ospredju je bil mali ribnik, ob katerem so rastle vrbe: vse to pa je bilo oblito z živordečo barvo krvavordeče vzhajajočega solnca, ki se je istotako krvavordeče zrcalilo v ribniku.

„Pozdravljen, kaj delaš?“

„Roman pišem.“

„In razglednica pred teboj?“

Začel mi je obširno razlagati, da ni znal popisati solnčnega vzhoda, zato je privzel na pomoč ono krasno razglednico ter po sliki opisoval solnčni vzhod.

Ozrl sem se skozi okno, da ne bi Radivoj opazil mojega obraza.

Tako in podobno je Radivoj Mlakar pisateljaval in pesnikoval vedno z večjo vnemo. Tedaj pa se je pripetilo nekaj, kar je povzročilo, da je vrgel pero v kot in obrnil modricam hrbet.

Bilo je nekega dne med matematično uro. Radivoj je imel ravno „jasne trenutke.“ V mislih je jezdil — z liro v eni, s peresom v drugi roki — krilatega Pegaza na vzvišeni Parnas, bivališče modric. Že je bil pri vrhu, že so mu modrice vihtele lire v pozdrav, še parkrat bi bil prhnil Pegaz —

„Radivoj Mlakar!“

Ta strašni glas profesorjev ga je vrgel s Pegaza, pahnil s Parnasa in ga postavil pred črno tablo, kjer bi bil moral logaritmično izračunati kotangento, sinusa in kosinusa. Toda prehod s poetičnega Parnasa pred prozaično tablo je bil prehiter — Radivoj se je v kratkem znašel v klopi z lepo, a prozaično dvojko.

„Življenje je ironija!“ je bridko vzdihnil ter se zaklel, da nikdar več ne vzame v roke pisateljskega peresa. in da nikdar več ne zasede krilatega konja.

Radivoj je postal pesimist.

Njegov roman je ostal fragment.

Andrej Uršič:

Navod za šahovo igro.

(Dalje.)

Razne varijacije v katerih se pojavlja moč oziroma nemoč dame, stolpa proti drugim sovražnim podobam pridejo pozneje na vrsto. Sedaj vzemimo oba letavca proti samemu kralju. Glej diagram III. Nastav je Ch. Kermy-a, pravi vzgled igre letavcev proti kralju!

1. Lc1 — b2 +	Kh8 — h7	8. Kf4 — f3	Kh3 — h4
2. La8 — e4 +	Kh7 — h6	9. Lg7 — f6 +	Kh4 — h3
3. Kh1 — g2	Kh6 — g5 !! a)	10. Lg6 — f5 +	Kh3 — h2
4. Kg2 — f3	Kg5 — h6	11. Kf3 — f2	Kh2 — h1
5. Kf3 — f4 b)	Kh6 — h5	12. Lf5 — g4 !	Kh1 — h2
6. Lb2 — g7	Kh5 — h4	13. Lf6 — e5 +	Kh2 — h1
7. Le4 — g6	Kh4 — h3	14. Lg4 — f3	mat.

a) Ako gre črni kralj na h5 sledi Lb2 — c1 in stem odreže črnemu kralju zopet izhod!

b) ako Kf3 — g4 je črnih pat!

B. 1. Lc1 — b2 +	Kh8 — h7
2. La8 — e4 +	Kh7 — g8
3. Le4 — g6	Kg8 — f8
4. Lb2 — f6	Kf8 — g8

Sedaj imaš nastav znan od A.; kralj beli se poda na pot in pride z 8. potezo na g5! Kako imaš igrati najbolje? Sledi igri pozorno! Toraj 8. poteza belega je:

8. Kg5 črni K	Kf8 — g8
9. Kg5 — h6 !	Kg8 — f8
10. Lf6 — g5	Kf8 — g8
11. Lg5 — e7	Kg8 — h8
12. Lg6 — f5	Kh8 — g8
13. Lf7 — e6 +	Kg8 — h8
14. Le7 — f6	mat.

Mat je vedno mogoč z obema letavcema proti kralju. Vežbanje je prvi pogoj povsod — ergo tudi tukaj — zraven tega tudi potrpežljivost. Qui studet optatam cursu contingere metam multa tulit fecitque puer sudavit et alsit!

Nastav končne igre, v katerem ima stranka oba samo skakavca proti sovražnemu kralju, je pri pravilni igri vedno remis! Vedno pa more napraviti mat stranka, ki ima skakavca in letavca proti kralju, ako pravilno igra. Ta mat je sicer težji — a dosegljiv. Diagram IV. naj pokaže kako. Glavno pravilo je: Mat moreš napraviti le na rožnem polju (Eckfeld) koje obvlada letavec! Igraš tako da kralja prisiliš na kraj šahovnice in v — kot! V izjemnih slučajih je mogoč mat tudi na polju, ki ni barve letavca (n. pr.: beli Kc6 Lc7 Sa8; črni Kc8 mat z Sa8 — b6).

1. Sg5 — f7 +	Kh8 — g8	10. Sd7 — c5	Kc8 — d8
2. Lf5 — e4	Kg8 — f8	11. Sc5 — b7 +	Kd8 — c8
3. Le4 — h7	Kf8 — e8	12. Kd6 — e6	Kc8 — b8
4. Sf7 — e5	Ke8 — f8 A.	13. Kc6 — b6	Kb8 — c8
5. Se5 — d7 +	Kf8 — e8	14. Lf7 — e6	Kc8 — b8
6. Kf6 — e6	Ke8 — d8	15. Le6 — d7	Kb8 — a8
7. Ke6 — d6	Kd8 — e8 a)	16. Sb7 — c5	Ka8 — b8
8. Lh7 — g6 +	Ke8 — d8	17. Sc5 — a6 +	Kb8 — a8
9. Lg6 — f7	Kd8 — c8	18. Ld7 — c6	mat.
A. 4. . . .	Ke8 — d8	8. Ld3 — e4	Kc7 — d8
5. Kf6 — e6	Kd8 — c7	9. Ke6 — d6	Kd8 — e8
6. Se5 — d7	Kc7 — c6	10. Le4 — g6 +	Ke8 — d8
7. Lh7 — d3 !	Kc6 — c7	11. Lg6 — f7	in privede mat

kakor v prejšnji igri.

a) Če igra 7. . . . Kd8 — c8 sledi: 8. Sd7 — c5 Kd8; 9. Lh7 — g6 itd.

Rešitev nalog:

Naloga 46.

1. Da6 — h6	Se4 — f6	1. —	Se4 — d6 +
2. Dh6 — g6 !	↘	2. c5 — d6 +	Ke7 — f7
3. Te8	+	3. Tf8	+
1. —	Se4 × e5 !	1. —	Ke7 — f7
2. Dh6 — f8 +	Ke7 — e6	2. Td7 +	Ke8 (g8)
3. Td8 — e8	+	3. Dh8 (g7)	+

Naloga 47.

1. g7 — g8 se spremeni v skakavca!

črni odgovori:	Kf5 — e6	2. Dh2 — h3	+
ali	Kf5 — g5	2. Sg8 — h6	+
ali	e5 — e4	2. Lb7 — c8	+

Stranska rešitev je pa: 1. Dh2 — f2 + itd.

Diagram III.

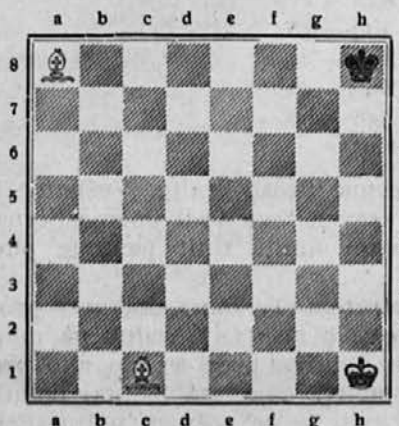
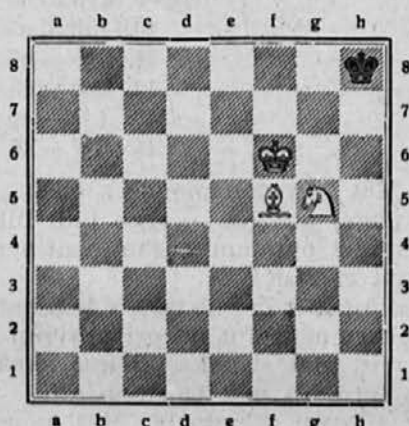
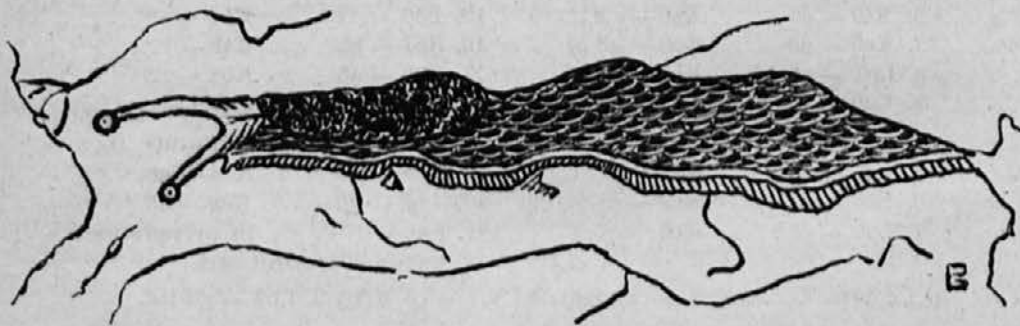

Diagram IV.

Poprava: Na str. 22. popravi v tekstu debelo tiskano pot v pat! (14. vrsta od zgoraj!)

Drobiž.

Uganke za lazninarje:

1. Po kateri deželi leze ta polž?
2. Na katerih mestih ima svoje oči?
3. Kako se imenuje ta polž?

Rešitev uganke v 1. številu »Mentorja«: Borneo, Celebes, Djilolo, Nova Guineja.

Prav so jo rešili: Fr. Jug, V. (Maribor); Al. Šuc, III. in G. Lavrenčič, II. (Gorica,

Alojzijevišče); Jožef Tušar, IV. (Ljubljana, I. drž. gimn.); Jož. Barle, VII., Jak. Potočnik, V., Fr. Pavlin, IV., Fr. Zupanc, IV., Fr. Demšar, III., Iv. Kraljič, II., Jož. Hojkar, I. b in Fr. Breznik, I. a (zavod sv. Stanislava v Št. Vidu nad Ljubljano); Janez Grabnar, II. in Jakša Anton, IV. gimn., Rudolfovo; Voštar Ognj., VIII. gimn. v Celovcu.

Uganka.

Ne gre na svetu vse po vrsti,
Kakor so menda hiše v Trsti;
Na svetu mnogo je nereda:
Celo pri tednu, čuj, je zmeda.

V tednu je četrtek, petek,
Pondeljek, torek in pa svetek
Na svojem mestu, ter sobota,
Toda pri sredi je pomota.

Morda me kdo debelo gleda,
Ko pravim, da ni v sredi sredi.
Toda natanko dni poglejte
In potlej sodbo mi povejte.

Trije ti tedna srečni dnovi
Uganko rešijo gotovi.
Katero mesto naj gre sredi —
Mi, dragi bralec, zdaj povedi!

Kdor hoče zastopj na esperantski kongres v Krakov, kjer bodo zastopeni prvič oficijelno slovenski esperantisti, naj naroči nemudoma esperantsko slovnico za K 1-30. Društvo čeških esperantistov se je namreč zavezalo, plačati tisočemu naročniku vse izdatke, da se doseže čimprej to število. Naročite torej takoj esperantsko slovnico, ker manjka do tisoč le malo. Založništvo esperantskih knjig, Juršinci, Stajersko.

Slovenec dr. Milan Vidmar svetovno znani šahist si je priboril v mednarodnem šahovskem turnirju v Karlovih varih 7. darilo. „Bohemia“ sporoča, da je prevzel veliko nalogo prireditve partij II. mednarodnega šahovskega turnirja v Karlovih varih „ein Beginnen, für welches eine an profunden Kenntnissen so reiche Persönlichkeit gewonnen zu haben, nur freudig zu begrüßen ist.“ Lepšega spričevala in priporočitve si pač ne moremo misliti iz — nemških ust!

Lira. Srednješolska pesmarica. I. zvezek. Sestavil H. Druzovič. Cena mehko vezani knjigi K 1-70, v platno vezani K 2-20. Pesmarica, ki jo je ravnokar izdal g. Druzovič in ki je kot učna knjiga tudi od ministrstva potrjena, je jako spretno razdeljena. Prvi del obsega kratek pregled teoretiške tvarine in pevske vaje v najnavadnejših tonovih načinih, v drugem delu pa nahajaš 57 moških zborov, ki so zopet po tekstu razdeljeni na štiri oddelke:

I. Cesar in domovina, II. Narava in tujina, III. Različna vsebina, IV. Slavnostne in nabožne. Odkritosrčno povedano, da smo se razveselili te pesmarice, kajti razen Foersterjeve pevske šole ni imel učitelj petja na srednjih šolah nobene slovenske knjige, ki bi jo mogel dati dijakom v roke. Temu je sedaj pomagano; z največjim veseljem mislim, da bodo po knjigi segli ne le učitelji petja, ampak tudi dijaki. Glede prvega dela pesmarice se mi zdi, da je „pregled teoretiške tvarine“ preveč kratek in pevske vaje skoraj pretežke. Temu se pa prav lahko odpomore — saj za to je učitelj tu, da naznačeno tvarino podrobno razloži in če je treba ali če kaže, tudi dopolni. Težke vaje pa izpusti, oziroma se vsaj v začetku poslužuje znanih Rennerjevih stenskih tabel, kjer dobi dovolj primernih, lahkih vaj. V drugem delu so zastopani starejši in mlajši skladatelji, domači in tuji. Pogrešam pa tu Foersterja, Sattnerja, Premrla in dr. Prav je, da je g. Druzovič sprejel v zbirko tudi dobro harmonizirane slovenske in slovanske narodne pesmi, toda zdi se mi, da bi izmed slovenskih lahko nekatere izostale (Barčica, Tam za turškimi gričem, Oj ta vojaški boben itd.). Namesto njih bi lahko v zbirko uvrstil lepe zbere prej omenjenih komponistov ali pa nekatere češke, moravske, slovaške narodne pesmi, ki so tako krasne. Sicer pa upamo, da bo I. zvezku kmalu sledil drugi, v katerem bo mogoče to, česar tukaj pogrešamo, popraviti.

V. Hybášek.

Katoliški verouk za višje razrede srednjih šol. Tretja knjiga: Življenje po katoliški veri. Spisal dr. Gregorij Pečjak. V Ljubljani 1911. V založbi „Katoliške bukvarne.“ — Ta knjiga je mnogo, mnogo več kot samo „učna“ knjiga; pripravna je, da vsakemu resnemu slovenskemu razumniku postane zanesljiv kašipot skozi življenje. Saj pa tudi rešuje silno važno vprašanje: vprašanje o tvoji pravi sreči, kaže ti ravno in varno pot do tvojega zadnjega cilja. Za idealni hrepeni tvoja duša. Pa kaj ti kažejo včasih kot ideale? Ali niso to večkrat „blodne luči, varljive vešče, ki bi te zvodile v blatno barje brez rešne poti, tja, kjer nasproti zija obup in življenja gnus.“ Dr. Pečjakova knjiga o „Življenju po veri“ Ti kaže res-

nične ideale; uravnaj po njej svoje življenje pa se prepričajš: „Kdor išče Boga, živi dobro, kdor ga najde, ne samo dobro, ampak tudi blaženo življenje“ (sv. Avg.). — Sočutje imaš, idealni mladenič, z bedo svojega ljudstva; hrepeniš po tem, da bi tudi po svoje pripomogel k rešitvi socialnega vprašanja. „Brez pravice ni socialnega reda, brez ljubezni ni socialnega življenja.“ To pravico in to ljubezen Ti oznanja nova slovenska knjiga katoliškega verouka. Skratka: Božja resnica Ti je v tej knjigi podana v tisti popolnosti, v kateri naj Ti sveti skozi vse življenje. Nauki te učne knjige so tako jasni in obenem tako globoki, da Ti bodo — ako se ohraniš nepopačenega — ostali vedno lepi. D.

Romarica. Povest iz naroda. Spisala N. Buol. Poslovenil o. Veselko Kovač. V Ljubljani 1911. Založila „Katoliška bukvarna“. Broš. K 1-20, vez. K 1-60. V pričujoči knjigi, ki je izšla kot ponatis iz „Domo-ljuba“, nam je „Katoliška bukvarna“ zopet podala povest, o kateri lahko trdimo, da je res iz naroda in za narod. — Ta resnična povest tirolske romarice se je odigravala v sredi preteklega stoletja v Pustriški dolini na Tirolskem in zgornjem Koroškem; dokončala se je pa na slavnoznani svetovišarski božji poti. Imenovano povest so že mnogi listi pohvalno ocenili in priporočili. Tu naj opozorim le na njene prednosti, katere zanimajo zlasti dijake in na katere mora on paziti, da jo bo bral s koristjo in z užitkom. — Že kraji sami, kjer se povest godi, so zanimivi bodisi v zemljepisnem, bodisi v zgodovinskem oziru. Kolegiatska cerkev in bolnišnica v Innichenu nam kažeta kulturne razmere, Slovenski kot nas spominja na ono dobo, ko so bivali Slovenci še dalje proti zahodu. Na eni strani vidimo veselo versko življenje na Tirolskem, a na drugi strani pa nam stopajo pred oči v vseh ozirih žalostne razmere protestantskih vasi na Koroškem. In takih krajev je na Koroškem še sedaj mnogo. Odtod pa izvira tista zanikernost, zanemarjenost in izkvarjenost. — Najlepša je pa gotova naslikana božja pot na sv. Višarjah. Če si bil že na sv. Višarjah in boš bral to povest, se ti bo zdelo, da si zopet gori. To je najvažnejši moment v vsej povesti: veliko zaupanje narodovo do Matere božje. In to zaupanje

je res prava narodova last, svojstvo njegove duše. Vsi značaji so slikani tako jasno in določno, da se ti zdi, da vidiš osebe žive pred seboj. Med glavno vsebino je vpletenih mnogo manjših, pa zanimivih dogodkov, ki povest še bolj požive; omenim le globoko prijateljstvo med Kandidom in Romanom, Micikino ljubezen do bolnega strica, dobro urejeno gospodarstvo mojstra Potočnika. Povest je obenem zelo dosledna, ves razvoj je naraven in jasen, brez vsakih skokov. To knjigo vsem dijakom toplo priporočamo, zlasti zaradi tega, ker v njej spoznavajo narodovo dušo, narodov značaj, posebno še globoko versko prepričanje in zaupanje do Matere božje. In dijaki, ki hočejo nekoč voditi svoj narod, morajo narod poznati in tudi sami čutiti v svojem srcu popolnoma isto. J.

Rihard Kralik, vitez Meyrswalden, je avstrijski pesnik in estetik. Rojen je bil 1. okt. 1. 1852. v Leonorenhainu na Češkem. Sedaj živi in pesnikuje na Dunaju. Njegova dela preveva globoko katoliško pre-

pričanje. Znamenitejša njegova dela so: „Weltweisheit“, „Kulturstudien“, Deutsch. Götter- u. Heldenbuch“, „Prinz Eugenius, der edle Ritter“, „Vom Leben und Leiden des Heilandes“, „Jesu Leben und Werk“.

Vrednost knjig. Mnogi mislijo, da je končna usoda knjig prah in pozabljivost. Celo slavni kardinal Manning je zapisal podobno mnenje, ko je primerjal pomen knjige in časopisa. V tem je imel popolnoma prav, saj dandanes presega časopisje s svojimi podlistki takorekoč najboljše knjige. Vse bere listke, črtice, sličice — a za daljše povesti in pomenljive razprave moderni svet nima časa. In vendar ostane

vrednost knjig neprecenljiva! Knjige, dobre in poštene vsebine, so — rekel bi — vekotrajne. Svetišča in palače se bodo zrušile, slike in spomeniki sčasoma poškodovani, — knjiga pa, če je vestno spravljena, ostane, kajti čas ne zmora ničesar proti velikim mislim, ki so shranjene in takorekoč uresničene v knjigi. Ideje in misli živijo, ker so se rodile v glavi mislečega človega. Človeški duh udejstvuje svoje potence na najrazličnejše načine — v knjigah, slikah, kipih in drugovrstnih umotvorih. Zato je knjiga, če je v resnici dobra, neizmerno velike vrednosti in skraj — človeško rečeno — večne trajnosti.

Nedin Sterad.

Sodba japonskega vseučiliškega profesorja o katoliški cerkvi in njenih ustanovah. Zanimivo je poznati sodbo pogskega učenjaka o cerkvi in njenih ustanovah. Dandanes je med nami toliko ljudi na delu, ki poskušajo na vse načine iztrgati iz src vernikov spoštovanje in ljubezen do njihove Cerkve. Očitajo ji vse mogoče napake in pregrehe, posebno, da se je preživela, da je zastarela uprava, ki ne more več zadovoljiti novodobnega človeka. Ti in enaki očitki so res že marsikomu skalili jasno sodbo. Kar se večkrat sliši, to kaže izkušnja, se prime tudi najboljšega. Pri takih razmerah je uvaževanja vredna in velike veljave sodba nepristranskega učenjaka, ki slika Cerkev kot vzor družbe, ki je največjega pomena za vso človeško družbo. Pred par leti se je mudil v Evropi več časa japonski vseučiliški profesor primerjajočega veroznanstva na cesarskem vseučilišču v Tokiju, dr. Anežaki Masaha, da bi proučil katoliško cerkev in vse njene ustanove. Ko se je povrnil v domovino, se je v svojih razpravah in predavanjih kar najlaskavejšje izražal v vsem, kar je videl in doživel. V nekem predavanju je rekel dobesedno: „Katoliška cerkev je najmočnejša, najplodovitejša in najveličastnejša ustanova, ki je znana v zgodovini človeštva. Najgloblje krščanstvo je ono, ki ima svoje središče v Rimu“. Zato priporoča, naj se vpelja katoliška vera tudi na Japonskem, „ker je vnjej bolj kakor v vsaki drugi religiji ohranjen princip avtoritete.“ Z velikim občudovanjem govori japonski učenjak o katoliških svetnikih. Njih nramni

ideali so po njegovem mnenju za današnjo družbo, ki hrepeni le za vživanje edino rešilni. „Zato je svetnik za napredek družbe zelo nujno potreben. V tem oziru zasluži katoliška Cerkev naše posebno priznanje, ker pospešuje po svojih redevih v družbi teženje po večji popolnosti. Tihi, a mogočni vplivi, ki izhajajo iz posameznih redov in dela, ki so jih storili za družbo, so neprecenljivi.“ Posebno mu je pri srcu ponižni, a po svojih čutih tako globok svetnik Frančišek Asiški. Obiskal je ta devet samostanov. O življenju v njih pravi dobesedno: „Videl sem, kar ne bi pričakoval, tudi sredi samostanskih zidov, kar žareče veselje. Včasih se toliko bere, kako je po samostanih vse skvarjeno. Znaprej bi bilo dobro, da bi z nezaupanjem sprejemali vsa taka poročila, ker imajo svoj vir navadno v odpadlih menihih. Prijazni, vstaljeni značaji in odkritosrčnost, ki sem jih opazoval po samostanskih družinah, so napravila name velik utis. Med njimi sem dobil mnogo prijateljev, ki si še sedaj dopisujemo. Če se oziramo le na frančiškanski red, že čutimo, da je duh krščanstva živ in se še daleko ne bliža svojemu koncu. Če pa pogledamo naš budizem, moram z žalostjo reči, da je nekoč tako cvetoče redovno življenje globoko padlo.“ Gotovo mora biti človek vesel, če najde celo pri paganu tako globoko umevanje katoliške cerkve. Kdor ne gleda z zavezanimi očmi sveta, ta mora pričati o veličastvu in veliki kulturni sili te božje ustanove na zemlji.

Kemija in narodno gospodarstvo. Komu ni znano modro barvilo, zvano »indigo« (indka), to je indijska barva, ki se že od pradavnih časov dobiva v Indiji iz soka nekaterih rastlin, ki so vse med seboj sorodne. Sok sam je brezbarven, toda če stoji nekaj časa na zraku, se loči iz njega modro barvilo pod uplivom zračnega kislica (oksidacija). Po pravici nazivljejo indigo za kralja vseh barvil, kajti njegovo modrilo velja kot tip čistote, obenem je pa tako trpežno proti svetlobi in zraku, proti kislinam in alkalijam, kakor tudi proti najmočnejšim vrstam mila, da se lahko kosa s katerikoli drugim barvilom.

V srednji Evropi raste tudi neka cvetlica — pravimo ji oblažst, Isatis tincto-

ria, Färberwaid — katera ima v soku nekoliko indiga, a le malo v primeri z indijskimi tovarišicami, namreč 0:3 odstotke. Vsled pomanjkljivih transportnih zvez z orijentom pa je barvala Evropa v starih časih izključno z barvilom, pridobljenim iz domačih rastlin. A potreščina tega blaga je bila precej znatna in vsled tega se je tudi pridelovanje oblaista močno razširilo po nekaterih krajih ter jim preskrbelo veliko blagostanje. Tako je bilo okoli leta 1300 okoli Erfurta vse rumeno te križnice. Meščani, ki so imeli sploh pravico pridelovati silino (oblaista), so se imenovali »silinarji« (Waidjunker) in še leta 1600. se je pečalo več stotin turingijskih vasij s to rastlino.

A prišel je čas, ko ni mogel domači oblaista več tekrovati s cenejšim indijskim indigom, četudi so si prizadevali knezi in mesta, da ga rešijo z varstveno carino in s prepovedjo uvažanja tujega blaga. Tako so morali norimberški meščani dolga leta prisegati svoji gosposki, da ne bodo rabili inozemskega indiga. Godilo se je podobno, kakor se godi dandanes. Agrarci zahtevamo, da se varuje domače žito in domača živina proti nezbrzdani tuji konkurenci s tem, da se zahteva od tujega blaga visoka carina in da se sploh omeji uvoz do gotove vsakoletne množine.

Boljša in cenejša trgovska pota se odprla orijentalnemu indigu vrata v celi svet in tako je vladal neomejeno do leta 1898. Vzroki, da mu je palo žezlo iz rok, so naslednji: 1. Imamo barvila, nastala iz premogovega katrana, ki lahko tekmujejo z naravnim indigom glede lepote in trpežnosti; 2. je že l. 1880 rešil kemik pl. Baeyer vprašanje o umetnem proizvodanju tega barvila prav temeljito, četudi s težavo in čudovito bistroumnostjo. A metoda proizvodanja, iznajdena v znanstvene svrhe, se je izkazala v praksi predragocena in je bilo umetno barvilo še dražje od naravnega. Sedemnajst let so delali, se potili in delali poskuse razni kemiki, dokler niso zadeli v vinotoku leta 1897 na pravo metodo indi-

gove sinteze ali umetne sestave. Tako so bili tudi kmetje v daljni Bengaliji prisiljeni opustiti pridelovanje oblaista, po katerem ni nikdo več vprašal.

Dočim je prodala Indija leta 1894 še za 84 milijonov kron indiga, je dobila zanj leta 1904 le še 13 milijonov, a tudi ta vsota se topi od leta do leta. 1 kilogram indiga je stal pred sedmimi leti 9 K 60 h, proizvodjalni troški za umetni indigo pa so bili 7 K 20 h in to umetno barvilo je krilo že 85 odstotkov potreščine celega sveta.

Tako vidimo, kako so zavila boljša prometna sredstva evropskemu oblaistu vrat že pred nekaj stoletji, napredek v kemiji pa bo skoro zbrisal njegovo ime iz sestava kulturnih rastlin sploh.

Med je zmes grozdnega in sadnega sladkorja, ki imata oba isto kemično obliko $C_6H_{12}O_6$. Z veliko marljivostjo nabirajo čebele to kombinacijo po cvetlicah in jo kopičijo v snežnobelem, deviškem satovju. Gotovo spravijo vsi milijoni tega malega ljudstva lepo število stotov naravnega medu skupaj. Naši trgovci, zlasti svečarji priobčujejo večkrat inserate, kjer priporočajo svoj garantirano naravni med. Iz tega že mora sklepati vsak pameten človek, da se nahaja v trgovini tudi nenaraven, nepravilni med, to je med, ki ga niso nabrale čebele iz cvetlic in drugih rastlin, ampak ima popolnoma drugačen postanek. In v resnici lahko trdimo brez skrbi, da velik del medu v kupčiji ni videl nikoli panja. Naš navadni sladkor, t. j. trsni sladkor se namreč razcepi, ako ga raztopljenega v vodi in pridejavši mu nekoliko kapljic žveplene kisline kuhamo v dve novi, četudi zelo podobni snovi, v enak utežni del grozdnega in sladnega sladkorja. Ta proces se zove »hydrolysa«; zmes obeh sladkorjev pa nosi ime invertni sladkor. Če prideneš tej zmesi še nekoliko naravnega duha po čebelah, morda malo voska, pa dobiš umetni med, ki ima isto sestavo, vonj in okus kot čebelni med, tako da tudi kemik ni več vstanu razsoditi: Kje je meja med naravo in umetnostjo?

Julija Štor, Ljubljana

Prešernova ulica št. 5.

Največja zaloga čevljev

za gospode, dame in otroke. Športni čevlji iz najboljših slovitih tovarn. Pravi goiserski gorski čevlji.

**Prva slovenska veletrgovina
z železnino in s poljedelskimi stroji**

Fr. Stupica, Ljubljana

Marije Terezije cesta šte. 1

priporoča bogato zalogo raznoorsne železnine, stavbnih potrebščin, sani, izorstnih drsalik, motorjev, železnih blagajn itd.

Najnižje cene in solidna postrežba!

Priporočljiva domača tvrdka!

Podpisani izjavljam v imenu stavbnega odbora za zidanje nove cerkve v Šmihelu pri Žužemberku, da je gospod

Rajko Sušnik, umetni steklar v Šiški

napravil v imenovanl cerkvi enajst novih oken, krasno in umetno v gotakem slogu, v splošno zadovoljnost in po zmarni cenl tar je zato v svoji stroki vreden najboljšega priporočila.

Za stavbni odbor:

V Šmihelu, 12. avg. 1909.

František Gabrček, župni uprav.

Trgovina oljnatih barv, firnežev in lahov ter vseh v to stroko spadajočih predmetov.

Brata EBERL slikarja napisov, pleskarska mojstra
Miklošičeva cesta 4, naspr. „Uniona“.

Prigovorena se proč. dnovščini in p. n. občinstvu v vsakem oziru kol priznano solidna tvrdka.

Knjigovoznica „Katol. tiskovnega društva“
v Ljubljani se priporoča

v izvršitev vsakovrstnih knjigoveških del.

Kužitiuicem zasluh popust. — — Solidna dela, zmerna cena.

Luka Vilhar, urar, Ljubljana, Kopitarjeva ulica štey. 4

prigovora predastiti du- svojo veliko in bogato zalogo priložnostnih daril
hovščini l. st. občinstvu
kut ure, verižice, uhane, zapesnitve pa najnižih cenah. Za svridan in točno postrežbo pa jamči

Ivan Kregar pasar in izdelovatelj cerkvenega orodja in
posode, Ljubljana, Elizabetna cesta štey. 3

prigovora v izde- cerkvene posode in orodja iz zabeležne kovine po vsorah
lovanje vsakovrstne ali po lastnem načrtu v poljub-
nem št. gu. štaro posodo popravi in prenovi, posreabri in pozlati vas po priznani najnižji ceni.

Nizke cene!

Priporoča se

Velika zaloga

trgovina s klobuki in čevlji

Ivan Podlesnik ml., Ljubljana, Stari trg št. 10.

V zalogi ima tudi
talovadne čevlje,
blače, srajce, če-
pice, pasove, zna-
ke za uniforme.

Prodajalna „Katol. tisk. društva“ (M. Ničman) v Ljubljani

prigovora svojo bogato zalogo

šolskih in pisarniških potrebščin,

kakor: raznovrstni papir, zvezke, noteso, razne zapiski, kopirne knjige,
šolske in pisarniške mape, pisala, radirka, črnilo, guml, tiskalnike, ravnila,
trikote, šantila, barve, čopiče, raznovrstna razglednice in devocijonalije.